

Sverigefinländarnas minoritetspolitiska program

Antaget år 2002 vid Sverigefinländska delegationens tredje ordinarie plenum, kompletterat vid Delegationens fjärde plenum år 2003

Innehållsförteckning

I Allmänt

II Delegationens jämställdhetspolitiska program⁸

III Minoritetspolitiskt språk- och utbildningsprogram

IV Kulturpolitiskt program

V Socialpolitiskt program

I Allmänt

Sveriges nationella minoritetspolitik

Sveriges riksdag fattade i december 1999 ett beslut om nationell minoritetspolitik. I och med beslutet fick finska språket status som minoritetsspråk och sverigefinnarna en ställning som nationell minoritet. Den nationella minoritetspolitiken bygger på Europarådets minoritetsspråks- och minoritetsskyddskonventioner som Sverige undertecknat och ratificerat. Sedan konventionerna trätt i kraft den 1 juni 2000 tog Europarådet över ansvaret för tillsynen av att de följs.

Europarådets konventioner är mellanstatliga, människorättsliga avtal som rådets medlemsstater folkrättsligt förbundit sig att följa.

Enligt andan i riksdagens minoritetspolitiska beslut ska alla invånare i Sverige få information om minoriteternas språk och kultur.

Det minoritetspolitiska programmet avser sverigefinnarna samt i tillämpliga delar även finlandssvenskar bosatta i Sverige.

Sverigefinländarnas delegation

Delegationen har som mål att stärka finska språkets ställning och fortlevnaden av finskan i Sverige, att utveckla den sverigefinländska kulturen vilken bygger på den finska och den finlandssvenska kulturtraditionen, att skapa finskspråkiga institutioner och finskspråkig service inom olika samhällssektorer samt att upprätthålla en medveten och aktiv minoritetsgrupp i Sverige.

Sverigefinländarnas minoritetspolitiska program har antagits av Delegationen i plenum.

Åtgärder:

- Den svenska regeringen skall garantera ett årligt ekonomiskt stöd för Delegationen, så att Delegationen ska kunna uppnå de mål som definierats i stadgarna.

Genomförandet av minoritetspolitiken

Minoritetspolitiken är ett nytt politikområde för det svenska samhället och garanterar för första gången kollektiva rättigheter åt hela folkgrupper. Det minoritetspolitiska beslutet skall ses som ett försiktigt första steg på ett nytt politikområde. Beslutet i sig garanterar inte den sverigefinska minoriteten tillräckliga rättigheter, utan kräver ytterligare omfattande åtgärder av statsmakten.

Åtgärder:

- Majoritetssamhället och beslutsfattarna skall få tillräcklig information om det minoritetspolitiska beslutet och de förpliktelser det medför samt information om minoritetsspråkens och kulturernas historia samt de nationella minoriteternas situation i dag.
- Beslutsfattare skall på alla samhällsnivåer beakta sverigefinnarnas synpunkter vid beredning av beslut som berör dem.
- Minoritetspolitiska beslut skall i största möjliga mån implementeras i lagar, förordningar och andra officiella dokument inom olika samhällssektorer för minoritetspolitikens konkreta genomförande.
- Statsmakten skall snarast vidta åtgärder för att utveckla minoritetspolitiken genom att utvidga förvaltningsområdet för finska språket att omfatta hela landet och genom att stärka sverigefinländarnas kulturella autonomi.
- Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk skall upptas i grundlagen.
- Samhället skall klart definiera de myndigheter som handlägger minoritetspolitiska frågor. Regeringen skall ha en minoritetsminister med ett minoritetsdepartement samt ett samarbetsorgan mellan olika departement, med ansvar för samordning av minoritetsfrågor som berör olika samhällssektorer.
- Statliga verk, kommuner och landsting som handlägger minoritetspolitiska frågor skall få tydliga minoritetspolitiska uppdrag, inrätta enheter eller utse tjänstemän för handläggning av minoritetsfrågor och utarbeta minoritetspolitiska handlingsprogram.
- Myndigheter som har hand om minoritetspolitiska frågor skall på alla nivåer ha en nära samverkan med de organ som sverigefinländarna inrättat för att bevaka sina intressen. Denna dialog gäller det konkreta genomförandet av minoritetspolitiken, uppföljningen av fattade beslut, utvecklandet av

minoritetspolitiken och beaktandet av Europarådets ställningstaganden.

- För sverigefinländarnas officiella intressebevakning ansvarar Sverigefinländarnas delegation samt demokratiskt grundade lokala och regionala organisationer.
- Finlandssvenskar bosatta i Sverige skall ges minoritetsstatus.

Nationellt och internationellt samarbete

Den sverigefinska minoriteten har ett nära samarbete med Sveriges fyra övriga nationella minoriteter bl.a. genom SWEBLUL, den nationella minoritetskommittén för Europeiska byrån för mindre använda språk. Internationellt samarbetar Delegationen med EBLUL, Europeiska byrån för mindre använda språk, Europarådet och med Svenska Finlands folkting. Upprätthållandet och utvecklandet av finska språket och sverigefinländsk kultur förutsätter även samarbete med Europas övriga nationella minoriteter och med övriga grupper inom den finsk-ugriska språkfamiljen.

Åtgärder:

- Delegationen verkar för att utveckla samarbetet med majoritetsbefolkningen och med olika etniska grupper.
- Delegationen har ett nära samarbete med övriga nationella minoriteter i Sverige genom att aktivt delta i SWEBLULs verksamhet och genom att söka nya samarbetsformer bl.a. inom kulturen med målet att tillsammans utveckla den nationella minoritetspolitiken i Sverige och att följa upp samtliga beslut som gäller minoriteter.
- Delegationen samverkar aktivt med Europarådet, informerar rådet om den aktuella minoritetspolitiska situationen i Sverige och följer upp förverkligandet av Europarådets minoritetspolitiska ställningstaganden.
- Delegationen samarbetar med nationella minoriteter inom EU genom EBLUL med målet att skapa en integrerad minoritetspolitik för EU-området.
- Delegationen har ett nära samarbete med Svenska Finlands folkting, med de svenska och finska regeringarnas gemensamma minoritetsarbetsgrupp och med Finsk-svenska utbildningsrådet.

II Delegationens jämställdhetspolitiska program

Sverigefinländarnas delegation verkar för jämställdhet med syfte att öka toleransen och demokratin i samhället.

Kvinnor och män skall ha samma rättigheter och möjligheter att påverka och delta i Delegationens verksamhet inom olika samhällssektorer. Den sverigefinska minoriteten skall uppnå jämlikhet med majoritetsbefolkningen men även jämställdhet mellan könen skall prioriteras.

Åtgärder:

- Alla beslut som fattats av Sverigefinländarnas delegation skall återspegla och beakta jämställdhet.
- För att jämställdhetstänkandet ska kunna fungera i praktiken, uppmanar Sverigefinländarnas delegation sina medlemsorganisationer att beakta jämställdhet mellan könen vid sina val.

III Minoritetspolitiskt språk- och utbildningsprogram

Utgångspunkten för språk- och utbildningspolitiken och utvecklandet av finskan i Sverige är, att det svenska samhället har åtagit sig att stödja bevarandet av finskan som ett språk som utvecklas och används i Sverige. Att förmedla finska språket från generation till generation förutsätter aktiva åtgärder från samhällets sida.

Egna förskolor och fristående skolor är viktiga institutioner för en minoritet, och har stor betydelse på många orter. Men en viktig princip skall vara att hela den sverigefinska minoriteten erbjuds möjlighet till barnomsorg och undervisning på modersmålet i den kommunala förskolan och skolan.

Myndigheten Skolverket och Myndigheten för Skolutveckling skall aktivt verka för att kommunerna ska följa den av staten fastlagda minoritetspolitiken beträffande förskolan och skolan. Med anknytning till myndigheterna skall inrättas en enhet som anslår resurser för att kunna informera kommuner och föräldrar samt för att utvärdera hur kommunerna genomför minoritetspolitiken i förskolor och skolor. Därtill skall inom myndigheterna inrättas en referensgrupp med ledamöter utsedda av såväl sverigefinnarna själva och den svenska regeringen/myndigheternas ledning.

Inom myndigheterna skall inrättas tjänster med huvudsakliga arbetsuppgifter att utöva tillsyn, utveckla och utvärdera undervisningen i och på finska språket i hela landet och att genomföra enhetens/referensgruppens beslut och uppdrag. Befattningshavarna skall ha tillräcklig kompetens och kunskap i finska språket.

En livskraftig sverigefinsk minoritet är en resurs för hela det svenska samhället. Därför ligger det i samhällets intresse att undervisningen i och på finska språket samt sverigefinländarnas institutioner får stöd på alla samhällsnivåer. Det viktigaste målet för den sverigefinska minoriteten är att garantera varje sverigefinskt barn rätt att lära sig finska och utveckla en sverigefinsk identitet.

Detta kan uppnås på flera olika sätt. Utgångspunkten skall vara ett språk- och utbildningspolitiskt program som kommunerna åtar sig att följa. Varje kommun

där undervisning i och på finska anordnas skall dessutom ha en enhet/tjänstemän som ansvarar för kommunens minoritetspolitik och utbildningspolitik.

Samhället kan inte förverkliga en aktiv minoritetspolitik, om modersmålet inte registreras. Befintlig statistik anger enbart vilka som har finländsk bakgrund, men inte deras modersmål. Om den första generationen har bytt medborgarskap, syns den tredje generationen inte längre i några register eller statistik. Information och åtgärder riktade till minoriteten når inte dem som de är avsedda för.

Åtgärder:

- Ett forskningscentrum för nationella språk skall inrättas i Sverige och där skall de av riksdagen erkända minoritetsspråken vara jämställda med svenska språket.
- Sverige skall ha ett nationellt språk- och utbildningspolitiskt program för finska språket.
- En enhet samt referensgrupp för finskspråkig förskole- och skolundervisning skall inrättas med anknytning till Myndigheten för Skolutveckling.
- En tjänst skall inrättas inom Skolverket för utveckling, tillsyn och utvärdering av undervisning i och på finska språket i hela landet.
- Varje kommun skall ha en enhet/tjänstemän samt referensgrupp med ansvar enbart för minoritetsfrågor eller för sverigefinska frågor.
- Modersmålet för alla personer bosatta i Sverige skall registreras.
- Även finlandssvenska barn ska ha rätt till undervisning i finska i skolan.
- Sverigefinska och svenska barn ska uppmuntras att läsa finska språket i skolan.

Förskolan

Grunden för barnets språkutveckling liksom för senare språkkompetens och identitet skapas i förskoleåldern. I skolan utgör språket ett medel för inläring. Nuvarande hinder för grundande av privata sverigefinska förskolor skall avlägsnas. De nationella minoriteterna ska ha rätt att inrätta egna förskolor och skolor. Kommunerna skall åta sig att följa riksdagens och regeringens minoritetspolitik och de åtgärder som fastslagits i Europarådets konventioner.

Åtgärder:

- Kommunerna skall inrätta finskspråkiga förskolor/förskoleavdelningar.
- I Sverige skall alla barn som tillhör nationella minoriteter ha lagstadgad rätt till träning/undervisning i modersmålet, och kommunerna skall vara skyldiga att anordna denna träning/undervisning, om föräldrarna kräver det.
- I Sverige skall det finnas lagstadgad rätt att inrätta egna sverigefinska förskolor och kommunerna skall utbetala bidrag till dem i förhållande till antalet

barn i dessa. Den nuvarande lagen skall ändras så att Skolverket blir den myndighet som beviljar tillstånd för att inrätta sådana.

- Förskolläro-utbildning skall anordnas på finska.
- Kommunerna skall bedriva uppsökande verksamhet för att nå sverigefinska familjer, och ta reda på deras intresse för att sätta sina barn i finskspråkig förskola.

Grundskolan

Enligt nya bestämmelser från början av 1990-talet har sverigefinnarna rätt att inrätta egna fristående skolor. Enligt nuvarande förordning skall undervisningen i grundskolorna anordnas så att den finskspråkiga undervisningens andel uppgår till högst 50 procent. Denna förordning skall ändras för att eleverna ska kunna garanteras aktiv tvåspråkighet. Sverigefinländarnas delegation stöder på olika sätt inrättandet av nya fristående skolor. Trots detta skall den kommunala skolan åta sig att inrätta modersmålsklasser eller tvåspråkiga klasser om föräldrarna önskar detta. Kommunerna är enligt lag skyldiga att anordna undervisning i finska men de nuvarande bestämmelserna är olika för olika nationella minoriteter. Detta skall rättas till i skolförordningen.

Kommunerna skall ansvara för att anordna tvåspråkig undervisning för sverigefinska barn och även beakta deras behov av undervisning i svenska som andra språk.

Åtgärder:

- Kommunerna skall utreda om sverigefinska föräldrar vill att deras barn ska få finskspråkig undervisning.
- Kommunerna skall åta sig att på föräldrarnas begäran inrätta tvåspråkiga klasser.
- Kommunerna skall förpliktas att ge information om modersmålets grundläggande betydelse och om olika alternativ att lära sig finska.
- Eleverna skall ha rätt till undervisning i finska oberoende av elevantal eller barnets kunskaper i finska (på samma sätt som för elever med samiska, meänkieli eller romani chib som modersmål).
- Finlandssvenska barn i Sverige skall ha rätt till undervisning i finska i grundskolan.
- Kommunerna skall ingå avtal om elevplatser, antingen med en annan kommun eller med en sverigefinsk fristående skola, om det inte finns en kommunal skola med undervisning på finska.
- Kommunerna skall bekosta skolskjutsar för elever som deltar i undervisning i finska i en annan skola eller i en annan kommun.
- Regeln som begränsar andelen för finskspråkig undervisning i grundskolans tvåspråkiga klasser och i fristående skolor skall tas bort.

Gymnasieskolan

Beträffande gymnasieskolan råder det oklarhet om finska språkets ställning, elevernas rätt att välja finska och nivå vid undervisning i finska som modersmål.

Undervisningsnivån skall motsvara nivån för undervisning i andra behörighetsgivande ämnen.

Även kunskaperna om modersmålets betydelse och språkutvecklingen i gymnasieåldern är bristfälliga. För att alla intresserade elever ska få möjlighet att studera sitt modersmål, behövs det samordning i kommunerna och i gymnasieskolorna.

Åtgärder:

- Skolverket skall utarbeta tydliga föreskrifter för finska språkets ställning och elevernas rätt att välja finska i skolan.
- Rätt till undervisning i finska skall garanteras oberoende av elevantal och elevernas kunskaper i finska (på samma sätt som för elever med samiska, tornedalsfinska eller romani chib som modersmål).
- Finlandssvenska elever i Sverige skall ha rätt till undervisning i finska i gymnasieskolan.
- Skolverket skall ge information om modersmålets betydelse även på gymnasienivån.
- Lärare i finska skall vara formellt behöriga att undervisa i finska.

Vuxenutbildningen

Det finns möjligheter att studera finska språket, finsk litteratur och finsk kultur vid flera universitet och högskolor. Även på folkhögskolor kan man utöva studier i och på finska. Det finns två sverigefinska folkhögskolor i Sverige, av vilka den ena har verksamhet på två olika orter.

Folkhögskolorna är centrala institutioner för den sverigefinska minoriteten, eftersom de erbjuder en studiemiljö där finska språket intar en viktig ställning. De kan utvecklas till sverigefinska kulturcentra och de kan profilera sig som minoritetscentra genom att anordna kulturevenemang och till exempel utbildning i minoritetskunskap.

Möjligheterna att studera det finska språket, forska i det, och även att göra detta på finska vid universiteten och högskolorna skall förbättras. Den finskspråkiga forskningen skall ingå som en naturlig del vid universitetens och högskolornas forskningsverksamhet.

En ny lärarutbildning har inletts hösten 2001. Lärarutbildning inriktad på modersmålsundervisning skall anordnas vid lärarhögskolor eller universitet på fler orter än hittills.

Åtgärder:

- Sverigefinska folkhögskolor skall få särskilt stöd för att kunna utvecklas till sverigefinska kulturcentra.
- Sverigefinska folkhögskolor skall få särskilt stöd för att kunna anordna:
  - utbildning i minoritetskunskap
  - utbildning även i små grupper och på distans
  - utbildning för pensionärer.
- För inrättande av sverigefinska högskolor skall särskilda anslag garanteras.
- För anordnande av kurser i finska skall särskilda anslag garanteras.
- Lärarutbildning inriktad på modersmålsundervisning skall anordnas vid flera universitet och högskolor.
- Samarbetsprojekt mellan högskolor och folkhögskolor skall utvecklas.

IV Kulturpolitiskt program

Med sverigefinländsk kultur avses i detta program sverigefinländarnas samlade andliga och materiella insatser och hur sverigefinska individers och det sverigefinska samfundets psykiska och fysiska resurser utvecklas.

Kulturautonomi

Sverigefinländarnas kulturverksamhet har sedan länge varit inriktad på att uppnå kulturell autonomi. För att stödja den sverigefinska minoritetens kultur krävs det resurser som den sverigefinska minoriteten själv kan besluta över. Utgångspunkten är att sverigefinländarna själva vet bäst vilka verksamheter som borde få bidrag varje år.

Åtgärder:

- I budgetpropositionen skall anslås öronmärkta bidrag för sverigefinländsk kulturverksamhet, som sverigefinländarnas företrädare själva får besluta över.

Internationellt samarbete

Sverigefinländarna deltar också aktivt i internationellt samarbete. Bland samarbetsformerna kan nämnas nordiskt samarbete, samarbete med närområdena, främst med de baltiska länderna och Karelen, samt samarbete inom Europa.

Åtgärder:

- Det internationella samarbetet skall fortsätta och intensifieras, och sverigefinländarnas möjligheter till detta skall garanteras till exempel genom anslag till folkhögskolor.

Finska språket i Sverige

Finska språket är kärnan i den sverigefinska kulturen, dess bärande kraft. Att bevara det finska språket är därför av stor vikt. Att i praktiken värna om det finska språket är därför av största vikt. Det ligger i alla sverigefinnars intresse att språket bevaras och utvecklas så likt finskan i Finland som möjligt. Utvecklingen av den finska terminologin i Sverige följer dock det svenska samhällets utveckling. För nya begrepp som tas i bruk i samhället skapas ändamålsenliga motsvarigheter på finska, om begreppen inte kan övertas från Finland.

Det är viktigt att för Sverige utforma en språkpolitik som omfattar majoritetsspråket och alla de fem minoritetsspråken, att denna politik genomförs och att de erkända minoritetsspråken blir jämställda med majoritetsspråket bl.a. beträffande språkvård.

Det finska språket har år 2000 blivit erkänt som ett av Sveriges minoritetsspråk och får därmed statsmaktens stöd för bevarande och utveckling av språket. Men det huvudsakliga ansvaret för detta vilar på sverigefinländarna själva.

Åtgärder:

- Sverigefinska språknämndens verksamhet skall tryggas, för att vården och utvecklingen av det finska språket ska kunna fortsätta. Sverigefinnarna skall uppmuntras att använda finskan i alla möjliga situationer och att värna sitt språk.

Litteratur

En förutsättning för utveckling av den sverigefinska litteraturen är statligt stöd. Stödet skall beviljas både för tryckning av färdiga manuskript och för själva författandet samt för spridning av tryckta verk. För ungdomar skall skrivarkurser anordnas.

Åtgärder:

- Staten skall stödja sverigefinsk litteratur genom att bevilja bidrag för författande, tryckning, översättning och spridning av litteraturen.

Bibliotek

Det kommunala biblioteksväsendet är det bredaste området för den sverigefinska kulturen. I början av 1990-talet fanns det fler än hundra biblioteksavdelningar för finsk-språkig litteratur som omfattade fler än tusen band. Flera bibliotek hade även finsk-språkig personal. Därefter har finskspråkiga avdelningar stängts och personalen flyttats över till andra uppgifter. I och med att nya böcker inte har köpts in i tillräcklig omfattning har utlåningen minskat. De finskspråkiga avdelningarna behöver utökade

ekonomiska resurser och mera personal. En samordning av den finskspråkiga biblioteksverksamheten måste också komma till stånd.

Det är viktigt att sverigefinländska barn läser finskspråkig litteratur. Ett sätt att väcka särskilt ungdomarnas intresse är att erbjuda service genom att utnyttja nya media.

Biblioteken måste förbereda sig för att den sverigefinländska pensionärsgruppen kommer att växa, och för att utöka servicen för den.

Åtgärder:

- För samordning av biblioteksservicen måste en tjänst som bibliotekskonsulent inrättas inom biblioteksväsendet.
- Ny finskspråkig barn- och ungdomslitteratur måste köpas in till biblioteken.
- Biblioteksservicen för ungdomar måste utvecklas genom att utnyttja nya media.
- Kurser på finska i användning av nättjänster måste anordnas för såväl unga som äldre.
- Biblioteken måste utveckla servicen med kasset- och ljudböcker, videoband och hemtjänster för pensionärer.
- Kunskap om litteraturen måste spridas effektivare än hittills.
- Samarbetet mellan bibliotek och skolor måste utökas.
- Författarbesöken måste bli flera.
- Ett sverigefinländskt centralbibliotek måste inrättas vid Finlandsinstitutet.
- Tjänsterna avsedda för äldre måste utvecklas.

Radio- och tv-sändningar

Det är viktigt att staten garanterar nödvändiga förutsättningar och utvecklingsmöjligheter för radio- och tv-sändningar på finska. Vid produktion av såväl radio- som tv-program på finska skall särskild hänsyn tas till unga sverigefinländares behov.

Åtgärder:

- Programpolitiska principer för de sverigefinska radio- och tv-sändningarna skall utredas för att uppfylla den sverigefinska minoritetens informationsbehov på bästa möjliga sätt.
- Den av Sveriges Radio för flera år sedan beslutade finskspråkiga, digitala radiokanalen skall kunna höras allmänt. Sändningstiderna skall anpassas så att även personer i arbetsför ålder kan lyssna på sändningarna.
- De finskspråkiga tv-sändningarna skall utökas och såväl programpolitiken som sändningstiderna skall omprövas.
- Ungdomar och äldre skall få ett eget programutbud.
- Möjligheterna att se Finlands TV skall förbättras i hela landet och möjligheterna att välja mellan olika kanaler skall utvidgas.
- Sverigefinska public service -medier skall ha en klar minoritetsprofil.

- Finskspråkiga tv-sändningar som riktar sig till majoritetsbefolkningen skall utökas.
- Behoven av radio- och tv-sändningar hos finlandssvenskar bosatta i Sverige skall beaktas.

Teater

Teatern är en viktig del av en levande kultur. Den stödjer modersmålet samt utvecklar och stärker individens identitet. Teaterverksamheten behöver en finskspråkig institutionsteater som bas och som stöd för amatörgrupper. Svenska staten skall trygga institutionsteaterns och amatörgruppernas ekonomi. För att kunna säkra den finskspråkiga teaterns framtid skall tvåspråkiga elever tas in till teaterskolorna.

Åtgärder:

- Den sverigefinska teaterkonsten skall ges utvecklingsmöjligheter.
- En självständig sverigefinsk teaters verksamhet som en institution skall tryggas.
- Amatörteaterverksamheten skall stödjas.
- Teaterskolorna skall ta in tvåspråkiga sverigefinska elever.

Musik och dans

Sverigefinländarna har ett aktivt musikintresse. Inom musikområdet finns det två specialorganisationer och därutöver förekommer det en livlig körverksamhet. Sveriges Radios finskspråkiga redaktions Musalista-verksamhet vittnar om ett musikskapande på egna villkor. På senare tid har sverigefinländare också börjat komponera ny folkmusik. Det finns planer på att samla materialet.

Folkdansen samlar fortfarande stora skaror sverigefinländare, såväl barn och ungdomar som vuxna.

Åtgärder:

- Ett handlingsprogram för skapande och spridning av sverigefinsk musik samt för stöd för verksamheten skall upprättas.
- Musiken spelar en viktig roll eftersom den stärker sverigefinska barns och ungdomars identitet. Därför skall denna aktivitet få ett särskilt stöd.
- Det är viktigt att sverigefinsk musik kan spridas effektivt till exempel via bibliotek.
- Utbildningen för dans- och körledare skall utvecklas.

Bildkonst

Bildkonsten har stor betydelse för att stärka en sverigefinländsk identitet. Sverigefinska Bildkonstnärers Förening (Ruotsinsuomalainen Kuvataiteilijoiden Yhdistys, Suomiart) har bl.a. arrangerat kollektivutställningar,

utbildning, konstpaneler, föreläsningar och konstresor. Dessutom har man gett ut en konstnärsmatrikel över sverigefinländska konstnärer.

Åtgärder:

- Utgivning av konstnärsmatrikeln med fastställda årsintervaller skall tryggas genom ett särskilt ekonomiskt stöd.
- Det skall inrättas ett arbetsstipendium som kan sökas årligen.
- Utställningsverksamheten skall stödjas.
- Utbildning skall anordnas bl.a. vid lokala kulturcentra.

Sverigefinländarnas arkiv

Sverigefinländarnas arkiv är en betydelsefull institution med uppgift att dokumentera minoritetsgruppens vardag, arbete och övriga aktiviteter ur ett vidare perspektiv. Vid sidan av den traditionella arkivverksamheten har Arkivet ett nära samarbete med sverigefinländare och deras föreningar i olika delar av Sverige.

Arkivet innehar omfattande samlingar om det sverigefinländska föreningslivet och enskilda individers verksamhet. Arkivet har också genom insamlingskampanjer anskaffat historiskt material som berör arbetslivet, kampen om finskundervisningen i skolan, kyrklig verksamhet och olika traditioner. Genom detta täcker samlingarna idag utöver det traditionella arkivmaterial, såsom protokoll, även material med anknytning till enskilda individers liv. Arkivet har också omfattande ljud- och fotosamlingar. Arkivets verksamhet inkluderar även modern arkivering, dokumentering, service för forskare och lokal rådgivning.

Sverigefinländarnas arkiv har själv publicerat och deltagit i utgivning av flera vetenskapliga verk och publikationer med material från insamlingskampanjer.

Det svenska samhällets ekonomiska stöd till Arkivet har varit otillräckligt för att trygga dess finansiering och ändamålsändliga arkivlokaler.

Åtgärder:

- Den svenska staten skall trygga grundfinansieringen för Sverigefinländarnas arkiv genom att tilldela det öronmärkta anslag.

Andlig kultur

Finlands religiösa lekmanarörelser har påverkat många första generationens sverigefinländare. Under årens lopp har trådarna till det förflutna tunnats ut. I stället för dem har det uppstått en sverigefinländsk andlig kultur som fortfarande hämtar sin inspiration från Finland. Inom Svenska kyrkan har man genom integration uppnått en kulturell autonomi.

Den sverigefinska minoriteten har som lekmannarörelse inom kyrkan varit ett föredöme för majoriteten, och kommer också i framtiden att spela denna roll. De kontakter som den sverigefinländska minoriteten skapat mellan kyrkorna i Sverige och Finland bildar en viktig bro för samarbetet mellan våra kyrkor. Målsättningen är att få beslutsfattarna att fördela resurserna rättvist så att även sverigefinländarna ska kunna uppleva församlingen som en öppen och trygg mötesplats och som ett varmt andligt hem där de kan upprätthålla och utveckla sin egen andliga kultur.

Åtgärder:

- De sverigefinska kyrkliga enheterna skall få till stånd en växelverkan med majoritetsförsamlingarna och stiftet, så att man genom att väcka förståelse och intresse får möjligheter att verka som en minoritet inom majoriteten. Först när villkoren förbättrats och resurserna ökats kan minoriteten börja förverkliga sin arbetsvision: att bevara och skapa en sverigefinsk religiös kultur.

Sverigefinsk länskonstnär

För att sverigefinländarna ska kunna utöva och utveckla en mångsidig kulturverksamhet behövs handledning och utbildning. De positiva erfarenheterna av länskonstnärssystemet i Sverige och Finland borde utnyttjas i detta sammanhang.

Åtgärder:

- I budgetpropositionen skall öronmärkta anslag reserveras för att inrätta tjänster för sverigefinska länskonstnärer. Tjänster skall inrättas för olika konstgrenar. Trots att benämningen länskonstnär används i detta sammanhang, har de sverigefinska länskonstnärerna hela Sverige som sitt verksamhetsfält.

Sverigefinländskt kulturcentrum

Med hänsyn till sverigefinländarnas antal och geografiska fördelning behövs det flera kulturcentra i Sverige. Deras uppgift är att stödja den sverigefinländska kulturen och utbildningen, och förmedla finländsk kultur till Sveriges övriga befolkning. Bl.a. kan sverigefinska folkhögskolor och skolor, Finlandsinstitutet samt finska föreningars lokaler fungera som kulturcentra.

Åtgärder:

- Ett av dessa kulturcentra får i uppdrag att samordna verksamheten inom kulturområdet. För att få i gång verksamheten vid sverigefinländska kulturcentra och trygga kontinuiteten skall de utöver statsbidrag också ges särskilda resurser från kommuner och landsting.

V Socialpolitiskt program

Allmänt

Den sverigefinska minoritetens välbefinnande förutsätter ekonomisk och social trygghet. Särskilda språkliga och kulturella behov skall beaktas inom barn-, äldre- och handikappolitiken, hälso- och sjukvården samt inom socialtjänsten. Rättigheten att få viktig samhällsservice på modersmålet skall införas i lag. En särskild enhet/tjänstemän skall inrättas inom Socialstyrelsen för förverkligande och utveckling av minoritetspolitiken. Dessa skall samarbeta med en referensgrupp bestående av representanter för sverigefinnarna. Den skall också verka för att öronmärkta medel anslås för tvärvetenskaplig forskning, statistik och uppföljning av sverigefinnarnas hälsotillstånd och sociala förhållanden. Central lagstiftning inom området skall översättas till finska.

Åtgärder:

- Sverige undertecknar, ratificerar och implementerar Europarådets konvention om regionala och minoritetsspråk vad gäller artikel 13 moment 2 C rörande social omsorg på det egna språket på t ex sjukhus, inom äldreboende och på vårdhem.
- Sverige och Finland skall arbeta för att lösa befintliga problem när det gäller innehåll och tillämpning av EU:s och nordiska konventioner om social trygghet som drabbar människor vid flyttning mellan länderna.
- Om de nordiska länderna inte kan komma överens om en fördelning av kostnaderna för vård vid överflyttning av patienter, skall Sverige och Finland sinsemellan sluta ett avtal.
- Sverige och Finland skall samordna principerna för beviljande av sjukersättningar (förtidspension) samt möjliggöra närståendepenning oberoende av vilket land den anhöriga bor i.
- Sverige och Finland skall följa upp tillämpningen av de nordiska socialkonventionerna.
- Grundutbildning och fortbildning för vårdpersonal skall anordnas på finska.
- Sverige och Finland skall främja utbytesverksamhet mellan länderna för social-tjänst- samt hälso- och sjukvårdspersonal, liksom för studerande inom dessa sektorer.
- Kunskaper i finska skall räknas som en merit vid anställning där arbete bland sverigefinnar ingår i tjänsten.
- Den finsktalande personalen skall få språktillägg i lönen.
- Information på finska om servicen skall finnas tillgänglig både i skriftlig form och genom Internet.
- Statsbidrag skall ges åt sverigefinnarnas organisationer. Därvid skall hänsyn tas till sverigefinnarnas särskilda situation beträffande bl.a. medlemsantalet i

deras organisationer.

Barnpolitik

Sverigefinska barn och ungdomar skall få växa upp under trygga förhållanden, så att de får en chans att utveckla en stark och positiv identitet.

Åtgärder:

- Kommunerna skall i samarbete med sverigefinska organisationer stödja och anordna förebyggande fritidsverksamhet på finska.
- Barnfamiljer och ungdomar skall få stöd och hjälp på finska.
- Socialtjänsten skall samarbeta med sverigefinska organisationer bl.a. för att rekrytera stödpersoner och familjehemsföräldrar.
- Andra och tredje generationens sverigefinska barns och ungdomars välbefinnande skall utredas och följas upp.
- Ett finsktalande barn skall vid en eventuell placering i familjehem eller i ungdomsvård garanteras möjlighet att fortsätta använda finska språket.

Äldrepolitik

Antalet äldre sverigefinländare ökar kraftigt under de närmaste åren och beräknas år 2020 uppgå till nära 70 000. Därför kommer behovet av service på finska inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård att stiga. Tillgången på finskspråkig vårdpersonal skall garanteras bl.a. genom att sverigefinska barn får möjlighet att studera finska.

Finsktalande äldre skall kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag. Äldre sverigefinnar skall kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende samt ha rätt till god vård och omsorg på finska. Detta förutsätter valfrihet och självbestämmanderätt beträffande den egna vård- och boendeformen. Om de inte själva kan uttrycka sina önskemål, skall de ha rätt att uttrycka dem genom en anhörig eller en finskspråkig god man. Genomförda studier visar att ett flertal sverigefinska pensionärer inte kan svenska tillräckligt bra och att språkkunskaper i det senare inlärd språket helt kan försvinna vid åldersbetingade sjukdomar. Även betydelsen av en egen, finsk kulturmiljö har visat sig öka med åldern. I och med att den sverigefinska minoriteten blir äldre kommer antalet finsktalande anhörigvårdare öka. Deras behov av stöd och hjälp skall beaktas inom äldreomsorgen.

Åtgärder:

- Lagstadgad rätt till äldrevård på finska skall införas i hela Sverige.
- Antalet vårdplatser för finsktalande äldre skall skyndsamt ökas. Samhället skall ge stöd och anslå medel till både sverigefinnarnas och kommunernas projekt för att få till stånd och utveckla äldrevård på finska. Dessutom behövs ett särskilt bidrag för att skapa nya vårdplatser för finsktalande. Det samma

gäller också inrättande och utveckling av vårdplatser inom hälso- och sjukvård.

- Kommunerna och landstingen skall tillsammans med representanter för sverigefinnarnas organisationer utarbeta en handlingsplan för hur äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på finska skall kunna förverkligas och hur bevakning av genomförandet och utveckling av tjänsteutbudet skall ske.
- Handlingsplanen skall omfatta dagverksamhet, hemtjänst, avlösarservice, särskilda boendeformer, växelvård, förebyggande hälsovård, hälso- och sjukvård inklusive diagnosticering, hemsjukvård, dagsjukvård, rehabilitering, psykiatrisk vård, terminalvård, information samt personalutbildning.
- Kommunerna skall aktivt ta reda på om äldre sverigefinnar vill ha vård på sitt modersmål, och erbjuda dem som så önskar denna vård.
- Kommunerna skall sluta avtal om finskspråkiga vårdplatser antingen med en annan kommun eller med äldreboende som drivs av sverigefinnarna, om kommunen inte själv kan erbjuda vård eller service på finska.
- Hemkommunen skall ha det ekonomiska ansvaret för vården även när den inte själv ordnar vård på finska.
- Äldre sverigefinnar skall ges utbildning och åtgärder skall vidtas för att de inte ska utestängas från till exempel IT-utvecklingen.
- Kommuner och landsting skall ge bidrag åt sverigefinnarnas pensionärsorganisationer. Därvid bör hänsyn tas till sverigefinnarnas speciella situation.
- Sverigefinska organisationer skall vara representerade i ett samarbetsorgan på central nivå samt i landstingens och kommunernas pensionärsråd. Den speciella situationen beträffande bl.a. medlemsantalet bör beaktas.
- Äldre sverigefinnar skall få en egen ombudsman.

Handikappolitik

Sverigefinnar som har funktionshinder på grund av skador eller sjukdomar skall få likvärdiga möjligheter och levnadsförhållanden med den övriga befolkningen.

Åtgärder:

- Situation för sverigefinnar med funktionshinder skall beaktas vid planering av service och vård, och beslutsfattarna ska ha nära samverkan med sverigefinska handikapporganisationer och intresseorganisationer.
- Sverigefinnar med funktionshinder skall få service på finska och möjlighet att delta i samhällslivet på samma villkor som alla andra.
- Sverigefinska organisationer skall aktivt stödja bildandet av nätverk, arbetsgrupper samt föreningar för sverigefinnar med funktionshinder.
- Kommuner och landsting skall ge bidrag till sverigefinska handikappföreningar, distriktsorganisationer och nätverk.
- Sverigefinska organisationer skall bli representerade i ett samarbetsorgan på central nivå samt i landstingens och kommunernas handikappråd.

- En egen handikappombudsman för sverigefinnar skall inrättas.

Hälso- och sjukvård

Målet beträffande hälso- och sjukvården för sverigefinnarna är en god hälsa och en vård på lika villkor med majoritetsbefolkningen. Detta innebär att sverigefinnarnas särskilda behov skall beaktas vid planering och anordnande av vård. För att målet ska kunna uppnås skall landstingen tillsammans med representanter för sverigefinnarnas organisationer utarbeta en handlingsplan för genomförande av hälso- och sjukvården samt folkhälsoarbetet för gruppen. Landstingen skall också ha en tjänsteman eller en avdelning som samordnar hälso- och sjukvården för den sverigefinska minoriteten. Delegationens medlemsorganisationer skall aktivt verka för främjande av sverigefinnarnas hälsa och välbefinnande t ex genom att anordna motion och friskvård för olika åldersgrupper.

Åtgärder:

- I handlingsplanen skall anges hur vården på finska ska anordnas. Härvidlag skall diagnostisering, undersökningar, läkarvård och psykiatrisk öppenvård för olika åldersgrupper beaktas, liksom förebyggande hälsovård, hälsouppllysning samt rehabilitering.
- På orter med många sverigefinnar skall det inrättas en finskspråkig vårdcentral eller finskspråkiga läkartjänster samt annan hälso- och sjukvård.
- Landstingen skall vid ingående av vårdavtal och vid beviljande av tillstånd för privata mottagningar främja tillgängligheten och kontinuiteten av finskspråkig vård samt stödja sverigefinnarnas ideella, kooperativa eller privata vårdgivare.
- Landstingen skall se till att den finskspråkiga personalen får fortbildning där deras särskilda behov gällande t ex språk och kultur beaktas.

Socialtjänst

Socialtjänstens mål är bl.a. att stärka förmågan och möjligheterna till normalt liv hos individer som hamnat i sociala eller ekonomiska svårigheter.

Socialtjänsten svarar för många viktiga uppgifter såsom stöd och service t ex till barn, ungdomar och deras familjer, äldre, personer med funktionshinder, missbruksproblem och hemlösa samt till brottsoffer. Kommunens socialförvaltning skall tillsammans med representanter för sverigefinska organisationer utarbeta en handlingsplan för anordnande av finskspråkig service. Kommunens socialtjänst skall ha en enhet/tjänsteman samt en referensgrupp med uppgift att samordna, följa upp och utveckla den sociala servicen som kommunen eller kommundelen erbjuder sverigefinnarna.

Åtgärder:

- Handlingsplanen skall omfatta åtgärder för hur förebyggande arbete bedrivs

bland sverigefinnarna samt hur man ska hjälpa sverigefinnar som råkat i svårigheter. Planen skall även innefatta insatser inom barn- och ungdoms-, missbrukar- samt institutionsvård, för hemlösa samt för offer för våld inom hemmet. Där skall också ingå hur information och samarbete med sverigefinska organisationer skall ske.

- Samhället skall ekonomiskt stödja sverigefinska organisationers förebyggande arbete bl.a. när det gäller droger.
- Kommunerna skall stödja den service på finska som sverigefinnarna själva upprätthåller bl.a. genom att köpa tjänster och genom att sprida information om dem.
- Socialtjänsten skall samverka med sverigefinska organisationer som utför socialt arbete och ger stöd åt sverigefinnar som befinner sig i en svår social situation.

Översättning: Matti Järnare